

İSTANBUL'DAKİ GERİ GÖNDERME MERKEZLERİ | 2025 YILINA İLİŞKİN GÖZLEM VE TESPİTLER

Giriş

1. Bu rapor, İstanbul Barosu Mülteci ve Göçmen Hakları Merkezi tarafından 2025 yılı içerisinde İstanbul'daki geri gönderme merkezlerinde (GGM) gözlemlenen uygulamalara ilişkin tespitleri ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.
2. Raporun ana materyali, 22 Kasım 2025 tarihinde gerçekleştirilen merkez içi değerlendirme toplantısında paylaşılan mesleki deneyimler ve vaka aktarımlarından oluşmaktadır. Raporun hazırlık sürecinde eksik bilgilerin giderilmesi amacıyla 2026 yılının başından örnekler de eklenmiştir.
3. İstanbul'da Binkılıç, Çatalca, Tuzla ve Arnavutköy olmak üzere dört GGM bulunmaktadır. Raporda aktarılan hususlar, bu merkezlerde yürütülen uygulamalara ilişkin genel ve her merkeze özgü sorun alanlarını yansıtmaktadır. Öncelikle tüm GGM'lerde karşılaşılan sorunlar derlenecek, daha sonra her bir GGM özelinde karşılaşılan sorunlar alt başlıklarda incelenecektir.
4. Göç alanındaki uygulamalar sık ve ani olarak değişebilmektedir. Bu nedenle, raporda belirli bir GGM'ye ilişkin olarak yapılan bazı tespitlerin, uygulamadaki değişiklikler sebebiyle diğer GGM'ler bakımından da geçerli hale gelebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.
5. Rapor kapsamında görüş bildiren avukatların İstanbul il sınırlarını aşan deneyimleri bulunmakla birlikte, bu çalışma İstanbul'daki GGM'lerle sınırlı tutulduğundan söz konusu deneyimler rapora dahil edilmemiştir.
6. Türkiye Barolar Birliği (TBB) ile Göç İdaresi Başkanlığı arasında imzalanan ve GGM'lerde tek seferde yapılabilecek avukat görüşü sayısını iki kişi ile sınırlandıran mutabakat metni, İstanbul İl Göç İdaresi tarafından İstanbul Barosu'na imza için iletilmiştir. İstanbul Barosu Yönetimi ise, avukatların göç idaresi birimlerinde tek seferde görüşebilecekleri kişi sayısına ilişkin sınırlama da dahil olmak üzere çeşitli hususların yeniden düzenlenmesi gerektiği gerekçesiyle metni imzalamamış ve değişiklik önerilerini Göç İdaresi Başkanlığına iletmıştır. Buna karşın, ilgili mutabakat metninin ekinde yer alan avukat görüşme formunun İstanbul'daki GGM'lerde fiilen kullanılmaya başlandığı gözlemlenmiştir.
7. Raporun amacı, İstanbul'daki GGM'lere ilişkin sorun ve tespitleri resmetmek olsa da göç alanında çalışan avukatların yoğun şikayetleri sonucu doğrudan GGM'lerle ilgili bir konu olmamasına karşın sulh ceza hakimlikleriyle ilgili sorunlar istisna olarak rapora dahil edilmiştir.

GGM'lerdeki Genel ve Yapısal Sorunlar

8. İdari gözetim ve sınır dışı süreçleri öngörülemeyen, şeffaflıktan uzak ve keyfi uygulamalara açık bir yapıda yürütülmektedir. Özellikle yıldan yıla, GGM'den GGM'ye benzer profildeki yabancılar hakkında verilen kararların değişiklik göstermesi, hukuki belirlilik ilkesini zedelemekte ve avukatların müvekkillerine hukuki görüş vermesini zorlaştırmaktadır.
9. Avukatlar, GGM'lerden müvekkilleriyle ilgili açık mahkeme hükmü içeren ya da açık hassasiyetlerinin gözetilmesini isteyen herhangi bir taleple gittiklerinde GGM yönetimi kişinin lehine olacak bir kararla ilgili inisiyatif alamamakta ve konuyla ilgili Göç İdaresi Başkanlığından görüş almaları gerektiğini iletmemektedir. Bu bürokratik engel genellikle zaman ve hak kaybına yol açmaktadır.

10. GGM içindeki kötü muamele iddialarına karşı idarede bir hassasiyet olsa bile konu yargı makamlarına taşındığında süreç genellikle soruşturma izni verilmemesi ya da idarece adli mercilere gönderilen kamera kayıtlarının boş veya eksik olması gibi sebeplerle çoğunlukla işlememekte, bu da cezasızlık duygusunu güçlendirmektedir.
11. Dosyalara ilişkin güncel gelişmeler (sağlık, aile durumu, hukuki süreçler) sistematik biçimde dosyaya işlenmemekte; bu durum hem idarenin hem de yargı mercilerinin değerlendirmelerinin sağlığını etkilemektedir.
12. İdari gözetim altındakilerin GGM'de olup olmadığının ya da hangi GGM'de olduğunun ailesi ve avukatı tarafından tespit edilememesi ya da bu tespitin gecikmesi olağan hale gelmiştir.
13. Uluslararası koruma başvurusunun avukat eliyle yapılamayacağı kuralından hareketle, avukatın idari gözetim altındaki müvekkiline uluslararası koruma başvurusu yapması sırasında eşlik etmesine fiilen izin verilmemekte; buna bağlı olarak başvurunun gerekli mercilere ulaşım ulaşmadığıyla ilgili takip mekanizması işletilememektedir.

Sulh Ceza Hakimliklerine İlişkin Tespitler

14. Özellikle, idari gözetim kararlarına sulh ceza hakimlikleri nezdinde yapılan itirazlar fiilen etkisiz kalmaktadır. 2025 yılı içerisinde idari gözetimin kaldırılmasına ilişkin kararlar son derece sınırlı olup çoğu profilde hiç salıverilme kararı alınamamaktadır. Aile bağları, sağlık durumu, idari gözetime alternatif tedbirler veya çocukların üstün yararı gibi açık hukuki gerekçelere karşın kişilerin idari gözetimde tutulmaya devam ettiği vakalar mevcuttur. Avukatlar arasında, sulh ceza hakimlerinin idari gözetime itiraz dilekçelerini okumadan reddettiği yönünde görüş birliği oluşmuştur.
15. Hakkında sınır dışı etme ve idari gözetim kararı olanlarla ilgili idari gözetimin yargısal ya da idari kararlar kaldırılması talebi 6458 sayılı Kanun böyle bir zorunluluk içermemesine rağmen sınır dışı etme kararı iptal edilmedikçe reddedilmektedir. Başka bir deyişle, GGM'den salıverilmenin ön şartı olarak sınır dışı etme kararının da iptal edilmesi fiili olarak benimsenmiş durumdadır.
16. Hakkında soruşturma ya da kovuşturma bulunan yabancılar hakkında otomatik olarak idari gözetim kararı alınmakta, bu soruşturma ve kovuşturmalar takipsizlik ya da beraat gibi lehe şekilde sonuçlansa bile idari gözetime itiraz edildiğinde sulh ceza hakimlikleri bu lehe hususları dikkate almamaktadır.

Konsolosluklar ve Üçüncü Ülke Sorunu

17. Bazı uyruklara mensup yabancılar, kendi ülke konsolosluklarından seyahat belgesi temin edememekte veya başkaca bir hizmet alamamaktadır. Bu nedenle güvenli üçüncü ülkeye gönderilmeleri fiilen imkânsız hale gelmektedir.
18. Buna karşın idari gözetim altındaki yabancıların dosyalarına, hukuki ve fiili karşılığı olmayan ülkeler (örneğin Ekvador gibi coğrafi olarak ulaşmanın epey zor olduğu ya da Almanya gibi vize veya kabul imkânı bulunmayan ülkeler) güvenli üçüncü ülke olarak yazılmaktadır. Bu uygulama, kişiyi güvenli üçüncü bir ülkeye gönderme prosedürünü işletmekten ziyade sınır dışı sürecini meşrulaştırmaya yönelik şekli bir işlem haline gelmiştir.

19. Konsolosluk görevlileri, idari gözetim altındaki yabancıların dosyalarına avukatlardan daha hızlı ve ayrıntılı biçimde erişebilmektedir. Bu, ciddi bir veri güvenliği ve gizlilik sorunu yaratmaktadır. Avukatlar tarafından iletilen bilgilere göre; özellikle Afganistan Konsololuğundan gelen görevliler, idari gözetim altındakilerle görüşmelerinde onları bir avukat yardımıyla hukuki yollara başvurmaktan vazgeçirmeye çalışmakta, eğer idari gözetim ve sınır dışı etme kararıyla ilgili dava açarlarsa sürecin çok uzayacağını söylemekte ve kendilerinin onlara yardımcı olabilmeleri için bu yollara başvurmamaları gerektiği konusunda görüş bildirmektedirler.
20. Konsolosluk temsilcilerinin salıverilmesinin uygun olduğu yönünde görüş verdiği kişilerin genellikle salıverilmesi nedeniyle bu durumun kötüye kullanılacağı şekilde uygulamalar da gözlemlenmektedir. Konsolosluk temsilcilerinin salıverilme yönünde görüş vermesini sağlayabilecek üçüncü kişilerin araya girmesi nedeniyle, 6458 sayılı Kanun'da idarenin takdiri salıverilme mekanizmasını düzenleyen 57/A hükmü; idari gözetim altındakilerden benzer profilde kişiler arasında eşitliği bozacak şekilde uygulanmaktadır.

Keyfi Uygulamalar ve İdari Tasarruflar

21. GGM'lerde uygulamalar sık sık değişmekte ve bu değişiklikler idari gözetim altındakilere ve avukatlarına önceden bildirilmemektedir. Uygulamaların çoğu zaman yazılı bir dayanağı bulunmamaktadır. Örneğin, idari gözetim altında bulunan bazı kişilerin GGM'den salıverilmeleri için noter onaylı taahhütname kullanılmaktadır. Görüşülen avukatlar tarafından iletilen bilgilere göre, bu kapsamda bazı kişilerin, GGM yönetimi ile temas kurabilen aracılara bağlantı kurmaları sonucunda, ilgili yabancıların serbest bırakılması sağlanmaktadır. İlgili işleme somut bir dayanak olarak GGM yönetimine noter onaylı bir taahhütname sunulmakta ve bu taahhütnamede genellikle kişinin tüm yaşam giderlerinin ve masraflarının taahhüt veren tarafından karşılanacağı, kişinin belirli bir adreste ikamet edeceği, idarenin çağrularına uyacağı gibi hususlar yer almaktadır.
22. Buna karşılık, bu şekilde salıverilmelerin gerçekleştiğine tanık olan ve bireysel olarak hareket eden avukatlar aynı yöntemi denediklerinde kişinin bir yakını tarafından verilen taahhütlerin kabul edilmediği ya da böyle bir prosedürün resmî olarak mevcut olmadığı gibi gerekçelerle başvurular sonuçsuz kalmaktadır. Bu durum, uygulamada standart bir usul bulunmadığı, salıverilme kararlarının kişiye ve temas imkânlarına göre değişebildiği yönünde soru işaretleri doğurmakta olup uygulamaya tanık olan yabancılarla avukatları arasında güven ilişkisinin zedelenmesine neden olmaktadır.

Kayıt Dışı Toplama ve Sevk Birimleri

23. Türkiye'de yabancıların yakalanması süreçlerinde resmi geri gönderme merkezleri dışında fiilen gözetim işlevi gören mekânların kullanımı, 2022'den itibaren belgelenmeye başlanan yaygın bir uygulama hâline gelmiştir. Yakalamaların artmasıyla birlikte polis merkezlerinin kapasitesinin aşılması ve kolluk birimlerinin idari yabancı işlemlerini kendi birincil görevi olarak benimsememesi, bu uygulamanın altyapısını oluşturmaktadır.
24. Söz konusu mekânlar arasında; İstanbul Zeytinburnu'nda belirli bir alanın çevrilerek yabancıların ayakta bekletildiği açık hava toplama birimi, Esenyurt'ta bir sağlık ocağının bahçesi, Dudullu'da ve Aksaray'da polis merkezlerinin bahçeleri yer almaktadır. Bu mekânların ortak özelliği, herhangi bir resmi statüye, tu-

tanağa, evrak kaydına veya işlem dosyasına sahip olmamasıdır. Ziyaretçi kayıt defteri, nöbet tutanağı ve kimlik teslim prosedürü gibi temel idari araçlar işletilmemekte; talep edildiğinde tutulan kişilerin kimlik belgeleri dahi ibraz edilmemektedir.

25. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na yapılan bir suç duyurusunda, Şehremini Polis Merkezi Amirliği bahçesinde işletilen toplama/sevk birimine teslim edilen yabancı şahısların avukat, tercüman veya yakınlarıyla görüştürülmediği; yetkililerce mekânın “resmi statüsü bulunmayan” bir yer olarak tanımlanarak müdafî erişiminin engellendiği bildirilmiştir.
26. Suç duyurusuna ek olarak sunulan belge, İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü Göçmen Kaçakçılığıyla Mücadele ve Hudut Kapıları Şube Müdürlüğü imzalı 23.02.2026 tarihli yazıdır. Yazı, Fatih İlçe Emniyet Müdürlüğü Şehremini Polis Merkezi Amirliği bahçesindeki toplama/sevk noktasına teslim edilen yabancılarla ilgili olarak avukat, tercüman veya yakınları gibi kişilerin bu alana alınmasını yasaklamaktadır. Talimatın tüm personele tebliğ edilmesi ve “yaşanacak olan aksaklıklarda” sorumlular hakkında adli/idari işlem uygulanacağı da aynı yazıda açıkça ifade edilmektedir. Böylece daha önce fiilî bir uygulama olarak gözlemlenen müdafî dışlaması, kurumsal bir talimata dönüştürülmüştür.

Arnavutköy GGM'ye İlişkin Tespitler

27. Arnavutköy GGM, yaklaşık 1500 kişi kapasiteli olup İstanbul'daki GGM'ler içinde ilk Kabul merkezi olarak işletilmektedir. Arnavutöy GGM'nin bulunduğu kampüste bir Geçici Barınma Merkezi (GBM), bir polis merkezi ve bir GÖKSEM birimi de bulunmaktadır.
28. TİHEK'in 2025 yılı sonuna kadar Arnavutköy GGM'ye bir ziyareti gerçekleştirilmemiştir. Kurum, 2026 yılının başında habersiz bir ziyaret gerçekleştirmiş ve ziyaret raporu henüz yayınlanmamıştır.
29. Avukat görüş odalarındaki cam panel vekil- müvekkil görüşmesinin sağlığını etkilemekte, en basit dilekçe yazımı ya da evrak teslimini dahi imkansız kılmaktadır. Ayrıca, panellerdeki mikrofonların genellikle bozuk oluşu bu durumu daha da zorlaştırmaktadır. Bozuk mikrofonla denk gelen avukatlar müvekkilleriyle seslerini yükselterek iletişime geçmeye çalışmakta, sesleri müvekkilleri yerine kapının arkasında bekleyen kolluk görevlilerine ulaşmaktadır.
30. Görüşme sırasında sürece eşlik eden görevlilerin Göç İdaresi personeli değil kolluk oluşu, görüşmenin sağlığı ya da içeriği ile ilgili hassas ve teknik ayrıntıların tartışılmasını imkansız kılmaktadır. Kolluk görevlileri, avukatlara mikrofonların çalışmaması dahil herhangi bir sorunla ilgili yetkileri olmadığını olduğunu ifade etmektedir.
31. Avukat görüşme odasında TBB-UNHCR ortaklığında işletilen ve 2017'den beri aktif olan tercüme hattının kullanılabilmesi için gerekli altyapı sağlanmamıştır.
32. Avukatların tek seferde yalnızca üç kişiyle görüşmesine ve dosya incelemesine izin verilmektedir.
33. İdari gözetim altındaki kişilerin sınır dışı edilemeyeceği durumlarda avukatla temsil edilmemeleri idari gözetim altında kalmaya devam etmelerine neden olmaktadır. Başka bir deyişle, idarenin re'sen gerçekleştirmesi gereken salıverilme işlemleri dahi, sürecin bir avukat tarafından takip edilmediği takdirde gerçekleşmemektedir.

34. Bir vakada, hakkındaki kovuşturma süreci devam eden kişinin sınır dışı etme kararı, idare mahkemesi tarafından hakkında ceza mahkemesinin henüz yargıya varmadığı gerekçesiyle iptal edilmiştir. Buna karşın, ilgili yabancının avukatının salıverilmesi talebiyle GGM yönetimine yaptığı başvuruya cevaben; sınır dışı etme kararı iptal edilmiş olmasına rağmen, kişinin salıverilebilmesi için Göç İdaresi Başkanlığından talimat gelmesi gerektiği söylenmiştir.
35. Bazı dosyalarda, idari gözetimi sonlandırılan kişiler kısa süre içinde kolluk marifetiyle yeniden yakalanarak tekrar idari gözetim altına alınmakta ve haklarında eşzamanlı olarak sınır dışı etme kararı tesis edilmektedir. Buna benzer olarak, hakkında salıverilme kararı verilen kişinin henüz salıverilmemiş olmasına ve halen GGM'de bulunmasına rağmen, hakkında dışarıda tekrar yakalandığına ilişkin belge düzenlendiği ve fiili olarak kısa süre için bile olsa salıverilmediği olaylar yaşandığı aktarılmıştır.
36. GBM kısmında ise avukat-müvekkil görüşmelerinin ciddi gecikmelere uğradığı, bazı durumlarda avukatların görüşme talebine rağmen müvekkillerinin saatlerce getirilmediği ve görüşmenin hiç gerçekleştirilemediği ifade edilmiştir. Ayrıca, Arnavutköy GBM'de fiili tutmanın hukuki dayanağı dosyalara işlenmemektedir. Avukatlar GBM'de tutulma işlemine karşı hangi hukuki yola başvuracakları konusunda şüpheye düşmektedirler. Arnavutköy GBM'deki bu uygulama, kampüs içindeki emniyet birimi için de geçerlidir.

Çatalca (İnceğiz) GGM'ye İlişkin Tespitler

37. Çatalca GGM, Silivri Selimpaşa GGM'nin yerini almış olup İstanbul'da sadece kadınların kaldığı bir GGM'dir. Kapasitesi yaklaşık 400 kişi olarak belirtilmiştir.
38. TİHEK, 6-7 Ekim 2025 tarihlerinde GGM'yi ziyaret etmiştir. Ziyaretle ilgili rapor henüz yayınlanmamıştır.
39. Avukat görüş odalarındaki cam panel vekil- müvekkil görüşmesinin sağlığını etkilemekte, en basit dilekçe yazımı ya da evrak teslimini dahi imkansız kılmaktadır. Ayrıca, panellerdeki mikrofonların genellikle bozuk oluşu bu durumu daha da zorlaştırmaktadır. Bozuk mikrofonla denk gelen avukatlar müvekkilleriyle seslerini yükselterek iletişime geçmeye çalışmakta, sesleri müvekkilleri yerine kapının arkasında bekleyen kolluk görevlilerine ulaşmaktadır.
40. Avukat görüşme odasında TBB-UNHCR ortaklığında işletilen ve 2017'den beri aktif olan tercüme hattının kullanılabilmesi için gerekli altyapı sağlanmamıştır.
41. Avukatların tek seferde iki kişiyle görüşmesine izin verilmektedir. İki kişiden fazla görüşler için tekrar sıraya girip form doldurulması gerekmektedir.
42. 2025'in ikinci yarısında, özellikle Afrika ülkelerinden gelen kadınlara yönelik toplu sınır dışı işlemleri gerçekleştirilmiştir. Bazı vakalarda yargı süreci tamamlanmadan ve kararlar tebliğ edilmeden sınır dışı işlemi gerçekleşmiştir.
43. GGM'de yaşanan intihar olayları ve hayatını kaybeden kişilere ilişkin olarak, ölüm nedenine, süreçlere, cenazenin akıbetine dair bilgiye erişim son derece sınırlıdır. Avukatlar ve hayatını kaybedenin yakınları dahi bu bilgilere ancak adli merciler aracılığıyla ulaşabilmiştir. Ayrıca, ölüm olaylarına tanıklık eden yabancıların kısa süre içinde başka GGM'lere sevk edilmesi nedeniyle olaylara dair detaylara ulaşmak zorlaşmıştır.

44. Bazı dosyaların içerikleri, kısıtlılık gerekçesiyle avukatlara kısmi olarak sunulmakta, bazen sadece idari gözetim ve sınır dışı etme kararları avukatlara gösterilmektedir. Bu durum, ilgili idari işlemlerin dayanağı olan bazı belgeleri avukatın inceleyememesine ve ilgili hukuki tahlili sağlıklı bir şekilde yürütememesine neden olmaktadır.
45. Azerbaycan uyruklu Nanaxanın Babazade'nin çıplak aramaya maruz bırakıldığı ve gönüllü geri dönüş defalarca ikna edilmek istendiği, bu ikna sürecinin basit bir bilgilendirme/danışmanlığı aşarak zorlayıcı bir uygulama haline geldiği hem avukatları tarafından dile getirilmiş hem de Merkezimizin 26 Ağustos 2025 tarihli açıklamasında belirtilmiştir.

Binkılıç GGM'ye İlişkin Tespitler

46. TİHEK, 09.06.2023 tarihinde Binkılıç GGM'ye habersiz bir ziyaret gerçekleştirmiş ve bu ziyarete ilişkin 2024/48 nolu rapor yayınlanmıştır.
47. Binkılıç GGM'nin kapasitesi TİHEK raporuna göre 384 olarak belirtilmişse de bu sayı, Merkezin kapasitesine uygun olmayarak arttırılmıştır.
48. TİHEK, ilgili raporunda, engelli erişimindeki eksikliklerin giderilmesi, ikinci kıyafeti olmayan kişilere kıyafet verilmesi, kantinde yer alan ürün çeşitliliğinin arttırılması, uyuz salgınıyla ilgili tedbir alınması, avukat görüşme odalarında iyileştirme yapılması, ses yalıtımına sahip ferah ve aydınlık odaların oluşturulması, GGM'de bir kütüphane oluşturulması, ziyaret görüşme sürelerinin arttırılması, konsolosluk ve büyükelçilik ziyaretlerine ilişkin kayıt ve istatistik tutulması, güvenlik kameralarının yenilenmesi, ihtiyaç duyulan dillerde tercüman görevlendirilmesi, dış hastalıkları sevkini kolaylaştırılması ile idarenin zorlayıcı tedbirlere başvurmasının çerçevesinin kanunla düzenlenmesi gibi tavsiyelerde bulunmuştur.
49. Avukat görüşmeleri can panel olmaksızın yapılabilmektedir. Tek seferde üç kişiyle görüşme sağlanabilmekte ve dosyaları incelenebilmektedir.
50. Avukat görüşme odasında TBB-UNHCR ortaklığında işletilen ve 2017'den beri aktif olan tercüme hattının kullanılabilmesi için gerekli altyapı sağlanmamıştır.
51. Avukatların müvekkilleriyle görüşebilmesi için yabancının isminin GGM kayıt sisteminde yer aldığı biçimiyle harfiyen doğru şekilde bildirilmesi zorunlu tutulmakta, en küçük yazım farklılıklarında dahi görüşme talebi doğrudan reddedilmektedir. Diğer GGM'lerde doğum tarihi, ebeveyn adı veya yabancı kimlik numarası gibi ek bilgiler üzerinden kişinin tespit edilmesi mümkün olurken Binkılıç GGM'de bu tür yardımcı yöntemler uygulanmamaktadır. Özellikle Afganistan gibi belirli uyruklara mensup kişilerde benzer isimlerin yaygın olması, isimlerin farklı alfabelerden Türkçeye farklı biçimlerde aktarılması ve transliterasyon farklılıkları nedeniyle kayıtların birebir eşleşmemesi durumunda kişiye erişim fiilen imkânsız hale gelmektedir. Bazı vakalarda yabancılar farklı illerdeki GGM'lerde farklı isim veya yazım biçimleriyle kaydedilmekte, İstanbul'a sevk sonrasında kayıtları yeniden ve farklı şekilde oluşturulmakta, bu durum idare tarafından idari gözetim altındaki kişiye ya da avukatına açıklanmamaktadır. Yabancıların GGM kayıt sistemine hangi isim veya yazım biçimiyle kaydedildiğinin avukatlar tarafından öğrenilememesi ve Türkçe bilmeyen kişilerin kendi isimlerinin kayıt sistemindeki biçimini doğru şekilde aktaramaması nedeniyle avukatların müvekkillerine erişimi ciddi biçimde sınırlanmaktadır.

52. GGM'ye yeni getirilen kişilerin ilk günlerde telefon erişimine izin verilmemekte ve bu nedenle kişiler avukatlarına veya ailelerine hızlıca ulaşamamaktadırlar. İdarece alınan bu tedbir, 6458 sayılı Kanun'da sınır dışı etme kararına karşı dava açma süresinin yedi günle sınırlandırılması nedeniyle yabancıların hukuki yardım alma ve yargı yollarına başvurma imkânını fiilen ortadan kaldıran bir etki doğurmaktadır. Özellikle sınır dışı işlemlerinin gerçekleştirildiği perşembe ve cuma günlerinde telefon hakkının sağlanmaması ciddi hak kayıplarına yol açmaktadır.
53. GGM'nin şehir merkezine oldukça uzak bir konumda bulunması ve çevresinde bekleme alanı veya temel altyapının bulunmaması nedeniyle avukatlar ziyaret süreçlerinde ciddi fiziksel zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Avukatlar, öğle saatlerinde merkeze alınmamakta, dışarıda kimi zaman olumsuz hava koşullarına maruz kalarak uzun süre beklemek zorunda kalmakta ve yoğun günlerde tek bir görüşme işlemi yarım günü alabilmektedir. Noter işlemlerinin yürütüldüğü zaman dilimlerinde avukat görüşmelerini tamamen durdurma gibi tedbirlerin alınması, hukuki yardımın sürekliliğini olumsuz etkilemektedir.
54. Bir avukat, sınır dışı etme kararına karşı idare mahkemesinde açılan iptal davası derdestken ve davanın açıldığına dair bilgilendirme GGM yönetimine yapılmışken, GGM yönetimi tarafından kendisine Afganistan uyruklu müvekkilinin gönüllü geri dönüş yaptığı bilgisinin verildiğini; ancak dosyada gönüllü geri dönüşle ilişkin imzalı bir belge bulunmadığını ve formda yer alan parafın kişinin imzasıyla uyumlu olmadığını ifade etmiştir. Benzer şekilde bazı dosyalarda yabancıların gönüllü geri dönüş veya davadan feragat belgelerini imzaladıklarına ilişkin kayıtlar bulunmasına karşın, ilgili kişiler bu belgeleri imzalamadıklarını beyan etmişlerdir. Bazı belgelerde imza olarak yer alan işaretlerin kişinin diğer imzalarıyla uyumlu olmaması, belgelerin farklı bir merkezde imzalanmış gibi gösterilmesi veya matbu evrak üzerinde yer alan şehir, tarih ve diğer bilgilerin somut durumla örtüşmemesi; kayıtların güvenilirliğine ilişkin ciddi soru işaretleri doğurmaktadır. Ayrıca, imza attığı söylenen kişilere sınır dışı edildikten sonra ulaşıldığında imza atmadıklarını avukatlarına beyan etmişlerdir. Bu vakalar, imzaların kararın muhatabı yabancı dışındaki kişiler tarafından atıldığı ve belgenin önceden hazırlanarak avukatın dikkatine gelmeyecek bir aşamada dosyaya dahil edildiği şüphelerini doğurmakta olup ciddi şekilde denetime muhtaçtır.
55. Aktarılan bilgilere göre, tüm bu usulsüzlüklere tanık olan avukatların GGM uygulamalarına ilişkin savcılık veya idari makamlara şikâyette bulunulmasının ardından merkezdeki işlemleri şikâyetten önceki zamanlara göre daha yavaş işletilmekte ve karşılarına daha çok engel çıkarılmaktadır. Bu durum, avukatların mesleki faaliyetlerini yürütürken çekince yaşamalarına yol açmakta ve bazı vakalarda müvekkillerinin olumsuz biçimde etkilenmesinden dolayı müvekkilleriyle güven ilişkilerini zedeleme riski taşımaktadır. Bu tarz şikâyetlerde bulunan avukatlar, müvekkilleri tarafından uyarıldıklarını ve müvekkillerinin bu şikâyetler nedeniyle GGM yönetimi tarafından sınır dışı edilmekle tehdit edildiklerini kendilerine aktardıklarını ifade etmişlerdir.

Tuzla GGM'ye İlişkin Tespitler

56. TİHEK, 13.10.2022 tarihinde Tuzla GGM'ye bir ziyarette bulunmuş ve ziyarete ilişkin 2023/16 nolu rapor yayınlanmıştır. İlgili rapora göre GGM'nin kapasitesi 700'dür. İlgili rapora ve avukatlardan gelen bilgilere göre bu merkez, Afganistan dışındaki uyruklara mensup erkek yabancıların kaldığı bir merkezdir.
57. TİHEK'in tespitlerine göre odalarda canlı ve ölü böcekler mevcuttur. Odalarda ise nevresim, yastık, battaniye gibi eksiklikler bulunmaktadır. Bazı yatakların ise kırık ve yatılamaz durumda olduğu tespit edilmiştir.

58. TİHEK'in tavsiyeleri arasında idari gözetim altında kalan kişilerin taleplerinin dinlenmesi konusunda hassas davranılması, ziyareti kabul eden kişinin ziyaret bittikten sonra odasına dönmeden evvel uzun süre soğukta bekletilmesi uygulamasının sonlanması, jandarma personeline tahsis edilen odaların açıkça belirlenmesi, hijyen kiti dağıtımında özen gösterilmesi, ilaçlama sıklığının artırılması, her akşam temiz çarşaf, yastık ve yorgan olup olmadığının kontrol edilmesi, engelli erişimiyle ilgili eksikliklerin giderilmesi, idari gözetim altındakilerin telefon görüşmelerinde kullandığı alanın havalandırılmasının artırılması, etkinlik odasının hayata geçirilmesi ve kitap türünün artırılması, idari gözetim altındakilerin sınırlı da olsa cep telefonlarına erişimlerinin sağlanması, avukat ve noter görüşmelerinin aksamaması için gerekli kolaylıkların sağlanması yer almaktadır.
59. GGM'de hala cam panel olmaksızın avukat görüşü yapılabilmektedir. İstanbul'daki diğer GGM'lerden farklı olarak TBB-UNHCR ortaklaşa olarak avukatların kullanımı için hizmete sokulan tercüme hattı kullanılabilirlikindedir.
60. Avukatların tek seferde toplam üç kişiyle görüşmesine ve dosyalarını incelemesine izin verilmektedir. Fazlası için tekrar sıra numarası alınması gerekmektedir.
61. İdari gözetim altındakilerin bakmakla yükümlü olduğu 18 yaş altı çocuğu olanların idari gözetimleri genellikle sonlandırılmaktadır. Ancak, idari gözetim altındakilerin hakkındaki sınır dışı etme kararı yargı mercileri tarafından usuli gerekçelere dayanarak iptal edildiyse, bu kişilerin salıverilme talepleri, kişi henüz içerideyken yeni bir sınır dışı etme kararı düzenlenmesi yoluyla ya reddedilmekte ya da işlevsiz kılınmaktadır.
62. Bir avukat, yoğun uğraşları sonucunda uluslararası koruma başvurusunu işleme aldırıldığı müvekkilinin, uluslararası koruma başvurusunu geri çekmesi için bizzat GGM görevlileri tarafından ikna edilmeye çalışıldığını aktarmıştır.

Sonuç ve Öneriler

63. Toplantıda paylaşılan tespit ve değerlendirmeler, İstanbul'daki GGM'lerde idari gözetim ve sınır dışı süreçleri bakımından hukuki güvencelerin etkin uygulanması, süreçlerin öngörülebilirliği ve denetlenebilirliği konularında ciddi kaygıların bulunduğu işaret etmektedir. Bu çerçevede, kişi özgürlüğü ve güvenliği, savunma hakkı, sağlık hizmetlerine erişim ve yaşam hakkı başta olmak üzere temel hak ve özgürlükler bakımından usul güvencelerinin güçlendirilmesi önem arz etmektedir.
64. İstanbul Barosu Mülteci ve Göçmen Hakları Merkezi, bu raporda yer verilen tespitlerin ilgili kurumlar nezdinde dikkate alınması ve geri gönderme merkezlerinde insan haklarına uygun, şeffaf ve denetlenebilir bir sistemin tesis edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.
65. 6458 sayılı Kanun'da açıkça düzenlenen ve ilgili kişiler lehine karar verilmesini gerektiren hallerde, GGM'lerin ve il müdürlüklerinin Göç İdaresi Başkanlığından ayrıca görüş alma yoluna gitmesi uygulamasına son verilmelidir. Zira kanunda öngörülen şartların gerçekleştiği durumlarda, yetkili idari makamların kanunla bağlı olarak karar vermesi gerekirken, ayrıca merkezi idareden görüş alınması; kanuni bir hakkın kullanımını fiilen idari onaya tabi kılan bir uygulama görünümü yaratmaktadır. Bu durum, kanunilik ilkesi, normlar hiyerarşisi ve idarenin bağlı yetki çerçevesinde hareket etme yükümlülüğü bakımından ciddi sakıncalar doğurmakta; hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmayan bir belirsizlik ve gecikme riskine yol açmaktadır.

66. Yabancı ülkelerden, özellikle de latin harflerinin kullanılmadığı ülkelerden gelenlerin ve okuma yazma bilmeyenlerin isimlerinin GGM'lerde nasıl yazıldığına ilişkin bilgiye erişimin oldukça güç olması nedeniyle kişilerin özellikle doğum tarihi, anne/baba adı ya da GGM'de kendilerine verilen kodların teyit edilmesi halinde; isimlerinin doğru yazılışının avukatlardan istenmemesi, bu gibi bilgiler verilemiyorsa bile avukatlara ilgili konularda kolaylık sağlanması gerekmektedir.
67. 6458 sayılı Kanun'un AİHM kararları doğrultusunda en önemli güvencelerinden biri olan otomatik durdurucu etkiye saygı duyulması gerekmektedir. Sınır dışı etme kararına karşı dava açıldığında ve bu davanın açıldığı GGM yönetimine bildirildiğinde kişinin gönüllü geri dönüş yapma ihtimali hayatın olağan akışına aykırılık teşkil edecektir (Anayasa Mahkemesi Abdulkerim Hammud Başvurusu 2019/24388, 02.05.2023, P.61). Bu kabul ışığında, GGM personeline yürütülecek gönüllü geri dönüş işlemlerinde gerekli titizliğin sağlanması, sınır dışı etme kararına karşı dava açan kişilere ilişkin gönüllü geri dönüş konusunda GGM personeli tarafından herhangi bir şekilde baskı yapılmaması sağlanmalıdır. Avukatla temsil edilen ve sınır dışı etme kararına karşı dava açmış kişilerin gönüllü geri dönüş yapmak istemesi halinde avukatla irtibat kurulması dahil tedbirlerin alınması gerekmektedir.
68. Avukat görüşme odasındaki cam paneller avukat-müvekkil görüşmesinin doğasına aykırı olacak şekilde görüşmenin sağlığını etkilemektedir. Avukat-müvekkil görüşmesinin doğası, evrak alıp vermeyi, gözetlenmeden/dinlenmeden rahatça konuşabilmeyi içerir. İstanbul'daki GGM'lerin koşulları, derhal bu standartları sağlayacak ölçüde iyileştirilmelidir.
69. İdari gözetimde kalan kişilerin adli yardıma erişim hakları dahil olmak üzere adli yardım hizmetinin içeriği, şartları ve usullerine ilişkin basit bilgilendirme; idari gözetim altında kalan kişilerin anlayacağı dilde ve teknik terimler kullanmadan kendilerine açıklanmalıdır.
70. Avukatla temsil edilmeyen kişilerin haklara erişimindeki engeller kaldırılmalıdır. Bu kişilerin vermeye çalıştıkları dilekçeler idareye ulaştırılmalı ve bu dilekçeler, kişilerin avukatla temsil edilmedikleri bilgisi doğrultusunda özenle incelenmelidir. Eğer bu kişiler, haklarındaki idari işlemle ilgili dava dilekçesi vermişlerse; işbu dilekçeler ivedilikle mahkemelere ulaştırılmalı ve kişiler adli yardım hizmeti ile ilgili bilgilendirilmelidir.
71. İdari gözetim altında kalan kişilerin resmi belgeleri tebellüğ etme konusundaki çekinceleri doğal karşılanmalıdır. İmzadan imtina edilen belgenin bir nüshası tebellüğ etmeyi reddeden kişiye de verilmelidir.
72. Kısıtlı dosya uygulaması kaldırılmalıdır. İdari gözetim altındaki kişinin hakkındaki idari işlemlere dayanak olarak alınan başkaca karar, görüş ya da bilgilere erişimi sağlanmalıdır.
73. 10 yıla yaklaşan geçmişi olan ve avukatların yoğun olarak kullandıkları TBB-UNHCR tercüme hattının kullanımı tüm GGM'lerde sağlanmalıdır. Bu yönüyle, Tuzla GGM'de kalan yabancılarla diğer GGM'lerde kalan yabancılar arasında haklara erişim yönünden eşitlik sağlanmış olacaktır.
74. Ulusal ve uluslararası hukuk, sadece sınır dışı işlemlerini yürütmek amacıyla yabancıların özgürlüklerinin kısıtlanmasının en aza indirgenmesi için üretilmiş mekanizmalarla doludur. 6458 sayılı Kanun ve İdari Gözetime Alternatif Yükümlülüklerle İlişkin Yönetmelik, idareyi çoğu halde idari gözetimi sonlandırmayı ve alternatif tedbirlere hükmetmeyi teşvik etmektedir. Uygulamada, sayılan 10 adet alternatiften yalnızca ikisinin (belirli adreste ikamet etme ve bildirimde bulunma) yoğun olarak kullanıldığı; son

zamanlarda elektronik kelepçenin az sayıda da olsa uygulandığı, nadiren de teminat uygulamasının kullanıldığı bilinmektedir. Kalan tedbirlere yönetmeliğin yürürlüğe girdiği 2022 yılından beri hükmedilmemiştir. Bu uygulamalara işlerlik kazandırılmalı ve sınır dışı etme kararı iptal edilmedikçe salıverilmenin gerçekleşmeyeceği şeklindeki kanuna ve hukuka aykırı argümandan vazgeçilmelidir.

75. 6458 sayılı Kanun kapsamındaki uyuşmazlıklara ilişkin olarak yapılan saha görüşmelerinde, yargı mensupları ile Göç İdaresi Başkanlığı temsilcilerinin aynı mesleki toplantı, eğitim veya bilgilendirme faaliyetlerinde yer almasına ilişkin bazı kaygılar dile getirilmiştir. Bu kaygıların, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının korunmasına yönelik hassasiyetlerden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, bu tür faaliyetlerin kurumsal sınırları belirli, şeffaf, genel nitelikli ve tüm taraflar bakımından eşit mesafeli bir çerçevede yürütülmesi önem arz etmektedir. İdari uygulamaya ilişkin bilgilendirmelerin mümkün olduğunca yazılı, erişilebilir ve denetlenebilir yöntemlerle yapılması, hem idareye hem de yargısal sürecin tarafsızlığına duyulan güven duygusunu tüm kamuoyu nezdinde güçlendirecektir.

İSTANBUL BAROSU | Mülteci ve Göçmen Hakları Merkezi

